

BO‘LAJAK BOSHLANG‘ISH SINFI O‘QITUVCHILARDA KREATIV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

CHDPU Boshlang‘ich ta‘lim fakulteti o‘qituvchisi

Xayridinov Behzod Kamoldin o‘g‘li

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada kreativlik tafakkur jamiyat taraqqiyotining yangi bosqichlarini ta‘minlash uchun xizmat qiladigan noan‘anaviy fikrlash qobiliyati va taraqqiyot omillarini ta‘minlashga yo‘naltirilgan tafakkur tarzi hisoblanishi va bo‘lajak boshlang‘ish sinfi o‘qituvchilarda kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishni pedagogik faoliyatda shunday o‘qitishni tashkil etish o‘quvchi kreativ fikrlovchi, kelgusida zamonaviy jamiyat va ishlab chiqarishda muhim rejalashtirish, tashkillashtirish, tahlil qilish, asoslash, motivatsiyalash, nazorat qilish kabi funktsiyalarni kreativ tashkil etish imkoniyatiga ega bo‘lishi lozimligi o‘z aksini topgan.*

***Kalit so‘zlari:** Kompetensiya, Innovatsion faoliyat, kreativlik, o‘quvchi, tashabbuskorlik, o‘qituvchining kasbiy faoliyati.*

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Преподаватель факультета начального образования ЧДПУ

Хайридинов Бехзод Камолдивич

***Аннотация:** В данной статье рассматривается креативность как нестандартный тип мышления, способствующий обеспечению новых этапов развития общества и направленный на создание факторов прогресса. Особое внимание уделено формированию креативных компетенций у будущих учителей начальных классов и организации педагогической деятельности таким образом, чтобы обучающийся стал креативно мыслящей личностью. Это, в свою очередь, позволит ему в будущем эффективно выполнять важные функции в современном обществе и производственной сфере, такие как планирование, организация, анализ, обоснование, мотивация и контроль, с использованием креативного подхода.*

***Ключевые слова:** компетенция, инновационная деятельность, креативность, ученик, инициативность, профессиональная деятельность учителя.*

PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING CREATIVE COMPETENCES IN FUTURE PRIMARY TEACHERS

Teacher of the Faculty of Primary Education, ChDPU

Khayridinov Behzod Kamoldin oglu

Annotation: *This article explores creativity as a non-traditional type of thinking that contributes to the advancement of society by fostering the conditions for progress. Special attention is given to the development of creative competencies in future primary school teachers and to organizing the educational process in a way that nurtures students to become creative thinkers. This, in turn, will enable them to effectively carry out essential functions in modern society and the production sector—such as planning, organization, analysis, justification, motivation, and control—using a creative approach.*

Keywords: *competence, innovative activity, creativity, student, initiative, professional activity of the teacher.*

Innovatsion faoliyat, jahon bozorida raqobatbardoshlikning yuqori darajasini ta'minlash vositasi sifatida, globallashuv sharoitida iqtisodiy subektlarning omon qolishining asosiy omillaridan biri deb ataladi.

Kreativlik innovatsiya bilan bog'liq Tuchunchadir. R. Retrakis va boshqa olimlar fikricha, kreativlik odatda yangi g'oyalarni ishlab chiqarishga murojaat qilish uchun ishlatiladi, innovatsiya esa g'oyani joriy etishni va ko'rinsha uni targ'ib qilish bo'yicha birgalikdagi faoliyatni nazarda tutadi. Shu sababli, ushbu kontekstdagi kreativlik asl g'oyalarni yaratish va shakllantirish jarayoni, innovatsiya esa bu g'oyalarni amaliyotga tarjima qilishdir; kreativlik yangi narsalarning manbai, innovatsiya esa mahsulot va xizmatlarda kreativ g'oyalarning timsolidir. Ishbilarmonlik darajasida kreativlik korxonani rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlash va ularni noaniqlik va o'zgaruvshanlik va rast nominal daromad bilan ajralib turadigan iqtisodiyotda mohirona ishlatish qobiliyati sifatida qabul qilinadi. M.Runkoning ta'kidlashisha, kreativlik va innovatsiya o'rtasidagi munosabatlarni umumiy tushunish muammolarga yechim izlash va yangi g'oyalarni yaratish ko'rlab tashkilotlar va korxonalar uchun asosiy vazifaga aylanishiga olib keldi.

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kreativlik fikrlashning moslashuvshanligini saqlashga yordam beradi va murakkab va tez o'zgaruvshan dunyoning bir qismi bo'lgan muammolarga javob berish imkoniyatini beradi. Shuning uchun kreativlik nafaqat kompaniyalar, balki ularning xodimlari uchun ham omon qolish omili

hisoblanadi. 2013-2017 yillarda britaniyalik 35 million kishi ishtirok etgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, bugungi kunda kreativ xodimlarga talab ko'rlab sohalarda - nafaqat an'anaviy ijodiy, balki qurilish, biznes tahlillari, sotish, menejment, ishlab chiqarish, ovqatlanish va hokazolarda ham kuzatilmoqda. Shu bilan birga, kreativlik bilan shug'ullanadigan mutaxassislar talab qilinadigan faoliyat sohalari 2030 yilga kelib bandlik darajasini yanada oshirishi kutilmoqda.

Kreativlikni maqsadli o'rganish boshlanishi XX asrning o'rtalariga to'g'ri keladi va bu Gildfordning ishlari bilan bog'liqdir. Dastlab, muallif intellektning umumiy modelini taklif qildi. Gildford ikki fikrlash oreratsiyasini ajratib ko'rsatdi: konvergentlik va divergentlik.

Konvergent fikrlash, ko'r g'oyalarni birlashtirish yoki bir neshta yechimdan faqat bitta to'g'ri javobni tanlash kerak bo'lsa, talab etiladi. Divergent fikrlash esa, bitta nuqtadan ko'r miqdorda g'oyalar taklif qilish qobiliyatidir.

Qiziquvshanlik (har qanday kreativ sohada qiziqarli savollarni yoki muammolarni aniqlash, qo'yish, tadqiq qilish va tanqidiy baholash);

Mustahkamlik (qiyinchilik larga dush kelganda qat'iyatlilikni ko'rsatish, noaniqlik sharoitida ishonshni namoyish etish va muammoni hal qilishda yondashuvlarni ishlab shiqish riskini olish);

Tasavvur (noan'anaviy yechimlarni taklif qilish, ularni sinab ko'rish va yaxshilash, mos kelmaydigan ob'ektlar o'rtasida bog'lanishlarni o'rnatish, intuitsiyani ishlatish);

Boshqalar bilan moslashuvshanlik (o'z fikrlarini boshqalar bilan bo'lishish, boshqalarga yordam berish va ularning yordamini olish, guruhda ishlash);

vaziyatga rioya qilish (yaratish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni ishlatib, kreativ mahsulot yaratish, tanqidiy fikrlash, uni yaxshilash bo'yicha qarorlar qabul qilish).

Muhim jihat shundaki, ta'riflangan modelda kreativlikka bog'liq shaxsiy xususiyatlar yoki shaxsiyat xususiyatlari ham kiradi, bu Elderning rozitsiyasiga o'xshashdir. Shu bilan birga, oxirgi nuqtada tanqidiy fikrlashni kiritish ko'zga tashlanadi. Shunday qilib, tanqidiy fikrlash va kreativlikni ajratish ularning birlashishi bilan birga ko'rib shiqilishi kerak. Shuning uchun, bugungi kunda ularni o'rganish bosqichi – bu ularning integratsiyasi bosqichidir. Bu bosqichda "kreativlik" atamasi bilan birga "kreativ fikrlash" atamasi ham qo'llaniladi.

Boshlang'ish ta'lim doirasida o'qituvchilarni tayyorlashning hozirgi bosqichida biz bo'lajak boshlang'ish sinf o'qituvchilarining kreativ imkoniyatlari va kreativ salohiyatini amalda ro'yobga chiqarishga imkon beradigan zamonaviy yondashuv va usullarni qo'llash zarurligini anglamoqdamiz. O'qituvchilarni tayyorlash amaliyotida bo'lajak o'qituvchining yangi yondashuvlari,

texnologiyalari va an'anaviy, klassik o'qitish usullarini birlashtirish va tizimlashtirish zarur. O'qituvchining yangi funksiyalarini shakllantirish va kuchaytirish zarurligini kuzatishimiz mumkin. Zamonaviy o'qituvchi bolalarni mustaqil o'qishga undashi, ularning kognitiv qiziqishini shakllantirishi va bolalarni muammolarni hal qilishning yangi, ahamiyatli usullarini topishga va yaratishga o'rgatishi zarur. Kreativ o'qituvchi mavjud stereotiplarni va pedagogik muammolarni hal qilishning umumiy qabul qilingan usullarini ko'rib shiqishga, sinfda va hayotda turli muammolarni hal qilishga yordam beradigan nostandart kombinatsiyalarni, mahsulotlarni yaratishga intiladi. Bundan kelib chiqadiki, o'qituvchining kasbiy faoliyati zamonaviy ta'lim jarayonida ijodkorlik elementlarisiz samarali bo'lmaydi. Bundan tashqari, ijodkorlik qulay psixologik iqlim va bo'sh vaqtni talab qiladi. Bu zamonaviy o'qituvchi hal qilishi kerak bo'lgan kasbiy vazifalarga ham tegishli.

E.E.Shsherbakova konsepsiyasi doirasida kreativ o'quv jarayoni haqiqiy kreativ salohiyatni rivojlantirish jarayonini va doimiy ravishda o'z-o'zini bilishga, kreativ o'zini o'zi rivojlantirishga intilish va intilish jarayonini aktuallashtiradi, bu oliy ta'lim tizimining gumanistik yondashuvi paradigmasida asosiy maqsadlardan biri hisoblanadi. A.A.Verbitskiyning g'oyalariga muvofiq bo'lajak kadrlarni ta'lim sohasida kreativ tayyorlash ularning amaliy ishlarda keltirilgan usul va shakllarning mazmunini mustahkamlash bilan o'zlarining kasbiy faoliyatini bajarish va amalga oshirish qobiliyatini anglatadi. K.D.Ushinskiy o'qituvchilik kasbining murakkab kreativ mazmunini anglashda bu: o'z ishida turli xil faoliyat turlarini birlashtira oladigan, ta'limning maqsad va vazifalariga alohida qarash bilan, kelajakda pedagogika san'atini o'zlashtira oladigan iste'dodli va kreativ o'qituvchi deb tariflaydi. V.A.Slastenin, R.S.Rodymova o'qituvchining ijodkorligi, kreativ kompetensiyasi va kreativ faoliyatini aniqlashda "kreativlik" innovatsion pedagogik faoliyatning kreativ komponenti sifatida qaraladi, bu amalga oshirilganda o'qituvchining yangi texnologiyalarni, pedagogik amaliyot shakllarini o'zgartirish, o'zgartirish va yaratish qobiliyatini ko'rsatadi. O'qituvchi faoliyatning shablon shakllaridan oddiy foydalanishdan tashqariga shiqishini nazarda tutadi.

O'qituvchining kreativ shaxsiyati quyidagi ko'rinishlarda yuqori kasbiy intellektni o'z ishiga oladi: tashabbuskorlik, kreativ shubhaga moyillik, yangilik hissi, g'ayrioddiy, bilimga shanqoqlik. O'qitishda kreativ, kreativ shaxs atrofdagi dunyoni boyitadi, bolalar va talabalarning ijodiy tarkibiy qismini o'zgartiradi va rivojlantiradi. Umuman olganda, ijodkorlikni samarali yoki kreativ faoliyat deb hisoblash mumkin, ijodkorlik yesa umuminsoniy qobiliyat aynan kreativ faoliyat orqali ijodkor shaxs rivojlanishga undaydi.

Umuman olganda, ijodkorlik shaxsiyatning o'ziga xos xususiyati bo'lib, kreativ fikrlash inson hayoti davomida rivojlanishi mumkin bo'lgan hayotiy mahoratga aylanadi. Ta'lim va kasbiy rivojlanishning bir qismi sifatida ijodkorlik va kreativ fikrlash birinchi navbatda akademik yutuqlarni qo'llab-quvvatlaydi va kelajakdagi pedagogik iste'dodni kashf yetishga yordam beradi, keyin ijodkorlik xarakterli va kreativ fikrlash mahorat sifatida pedagogik faoliyatning ajralmas vositasiga aylanadi. Faqat kreativ o'qituvchi o'qituvchi, o'qituvchi, murabbiy vazifasini amalga oshirishda o'zgarishlar va yangiliklarni qabul qilishga qodir. Ijodkorlik turli xil hayotiy vaziyatlarga moslashishga imkon beradi, bu yesa yeski muammolarni hal qilish uchun aniqlash usullari va jarayonlarini tanlashga olib keladi. va zamonaviy muammolarni qabul qilish. Kreativ yondashuvni joriy yetish orqali o'qituvchi o'zini samarali deb anglay boshlaydi va bu shaxs uchun asosiy ichki motivlardan biri bo'lgan kasbdan qoniqish hissini beradi. Bundan tashqari, yaratish va yaratish imkoniyati "o'qituvchi" kasbida o'zini o'zi qadrlash hissi sifatida taqdim yetiladi. Shuni ta'kidlash kerakki, bo'lajak boshlang'ish sinf o'qituvchilari ijodkorlik va kelajakdagi kasbiy faoliyatida ijodkorlikdan foydalanish imkoniyatlari haqidagi bilimlarini tizimli kreativ ko'nikmalarga aylantirishlari kerak. Buning uchun ijodkorlikdan amalda foydalanishni, kreativ faoliyatni amalga oshirishni va ijodkorlikni sifat sifatida amaliy amalga oshirishda tajriba to'rlashni talab qilish muhimdir. Faoliyat komponenti o'qituvchining kasbiy faoliyatida ijodkorlik usullari va texnikasini o'zlashtirish darajasini, pedagogik vazifalarni hal qilishga kreativ yondashish qobiliyatini belgilaydi. O'z navbatida, xorijiy paradigmada o'qituvchilarning kreativ kompetensiyasini tushunishning asosiy masalasi hanuzgacha shaxsiy sifat Tuchunchasi bilan bog'liq. "ijodkorlik" masalan YE.R.Torrance ijodkorlik ta'rifini o'qituvchining sinfdagi faoliyatiga muvofiq shakllantirdi, bu quyidagi ma'noga yega:" ijodkorlik deganda ma'lumotdagi muammolar yoki bo'shliqlarni aniqlash, gireteza g'oyalarini shakllantirish, ushbu farazlarni sinash va o'zgartirish va natijalarni uzatish jarayoni tuchuniladi. Bu o'qitish va o'rganishda "og'zaki va og'zaki bo'lmagan, aniq va mavhum" ni yaratishda o'zini namoyon qiladigan samarali jarayon

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Azizxodjayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma. –T.: TDPU, 2003. – 174 b.
- 2.Sharipov SH. O'quvchilar kasbiy ijodkorligi uzviyiligini ta'minlashning nazariyasi va amaliyoti. Diss. ... ped. fan. dok. – T., 2012. – 307 b.
- 3.Akhmadaliyeva, M. (2024). THE HARMONY OF IMAGE AND LYRIC HERO IN THE POETRY OF THE POETRY. Web of Technology: Multidimensional

- Research Journal, 2(11), 390-393. Yo'ldosheva SH., Masharipova U., Xudoyberdiyeva D. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini lisoniy tahlilga o'rgatish. O'quv qo'llanma. –T.: Fan va texnologiyalar, 2012. – 174 b.
3. Axmadaliyev, B. (2024). TARBIYAVIY ISHLARNI TAKOMILLASHTIRISHDA INOVATION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH. Modern Science and Research, 3(11), 317-323.
4. Xayridinov, Behzod. (2025). МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРДА ТАРБИЯЛАНУВЧИЛАРНИ ИЖОДКОРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИНТЕРАКТИВ МЕТОДЛАРИ.pdf.
5. Axmadaliyeva, Mahliyo. (2025). USE OF INTERACTIVE METHODS IN TEACHING LEXICOLOGY IN PRIMARY EDUCATION. International Journal of Scientific Research. 10. 75-85.
6. Madraximova, Inobat. (2023). "Ilm-fan va ta'lim" ilmiy jurnali.